

Eduskunnan lakivaliokunnalle

Viite Lakivaliokunnan lausuntopyyntö 8.9.2021

Asia Asiantuntijalausunto aiheesta VNS 4/2021 vp Valtioneuvoston selonteko sisäisestä turvallisuudesta, teemana Maahanmuutto oikeudenhoidon kannalta

Yhteiskunnan toimivuuden kannalta maahanmuuttoa edistävien lupaprosessien on oltava joutuisia. Maahanmuuttoviraston toiminnan kehittämisen lisäksi on huolehdittava siitä, ettei myöskään muutoksenhakuvaihe muodostu pullonkaulaksi ja siten käytännössä esteeksi maahan pääsulle. Toisaalta sisäisen turvallisuuden varmistaminen edellyttää, että maassa laittomasti oleskelevat ja varsinkin Suomelle turvallisuusuhan muodostavat henkilöt saadaan poistettua viranomaistoimin maasta viivytyksettä.

Suomen tavoitteena on olla avoin ja turvallinen oikeusvaltio, jossa perus- ja ihmisoikeudet ja oikeusturva toteutuvat yhdenvertaisesti. Oikeusturvan toteutumisen edellytyksenä on, että muutoksenhakija saa asiansa käsitellyksi asianmukaisesti ja ilman aiheetonta viivytystä asian laadun ja vaativuuden kannalta tarkoituksenmukaisella tavalla. Oikeusvarman ja viivytyksettömän oikeusturvan antaminen edellyttää, että hallinto-oikeudelle taataan riittävä perusrahoitus ja mahdollisiin valitusmäärien muutoksiin kyetään reagoimaan nopeasti. Henkilöstöresurssien lisäksi myös ICT-järjestelmien hankintaan ja toimivuuteen on panostettava. Tällä hetkellä oikeudenhoitoon suunnitellut leikkaukset ovat niin huomattavia, että niiden toteutuessa valitusten käsittelyajat pidentyvät ja muutoksenhakijoiden oikeusturva uhkaa vaarantua.

Koronapandemian aikana suljetuista Schengen-rajoista johtuen Suomessa tehtyjen turvapaikkahakemusten määrä on ollut aiempaa alhaisempi. Turvapaikkahakemusten määrä kasvanee kuitenkin nopeasti rajojen avautumisen myötä, mikä tulee heijastumaan myös hallinto-oikeuteen saapuvien valitusten määrään, sillä kielteisiin turvapaikkapäätöksiin haetaan lähes aina muutosta valittamalla. Oleskelulupa-asioiden määrä hallinto-oikeudessa on jo nyt korkealla tasolla ja tulee todennäköisesti olemaan sitä myös jatkossa. Hallinto-oikeudessa käsiteltävien ulkomaalaisasioiden valitusmääriin voi vaikuttaa yllättäen muuttuva maailman tilanne. Esimerkiksi Afganistanin tilanne ja Suomen itärajalla mahdollisesti tapahtuvat muutokset maahantulijoiden määrässä saattavat heijastua myös hallinto-oikeuden työmäärään.

Hallinto-oikeudessa ulkomaalaisasioiden käsittelyyn on kohdennettu huomattava määrä käytettävissä olevasta henkilöstöresurssista. Tähän on vaikuttanut ulkomaalaisasioiden suuren valitusmäärän lisäksi se, että käsiteltävät asiat ovat aiempaa monimutkaisempia ja vaativampia. Yhä enemmän on esimerkiksi viereillä asioita, joissa maahantulon tai maassaolon esteen on muodostanut suojelupoliisin tekemä arvio henkilöstä. Samalla henkilöllä voi olla valitusprosessi kesken useamman eri lupalajin osalta ja turvapaikka-asioissa on yhä useammin

samalla kertaa käsiteltävänä valittajan vuosien aikana esittämiä useampia turvapaikkaperusteita. Lisäksi turvapaikka-asioissa järjestetään huomattava määrä suullisia käsittelyitä ja niitä tulee järjestettäväksi yhä enenevässä määrin myös perheen yhdistämistä koskevissa oleskelulupa-asioissa.

Kiihtyvä muutostahti on viime vuosien aikana näkynyt myös lainsäädäntömuutosten määrässä ja valmistelussa. Ulkomaalaisasioihin ja niihin liittyviin muutoksenhakuprosesseihin on kohdistunut useita lainsäädäntömuutoksia lyhyessä ajassa. Oikeudenhoidon kokonaiskuvan ja toimivuuden kannalta olisi tärkeää, että muutostarpeita valmisteltaisiin huolellisesti eri näkökohtia punnitien ja lainsäädäntömuutosten valmisteluun ja muun ohella lausuntokierroksiin käytettäisiin riittävästi aikaa muutosten toimivuuden varmistamiseksi.

Hallinto-oikeuksille pitää taata riittävät resurssit, jotta käsittelyajat ulkomaalaisasioissa saadaan pidettyä kohtuullisena ja mahdolliseen valitusmäärän nousuun pystytään tarvittaessa reagoimaan nopeasti.

Lausunnon ovat valmistelleet hallinto-oikeustuomarit Taina Hakkarainen ja Pirita Pesonen.

Ylituomari Ann-Mari Pitkäranta